

льника, його кредитоспроможність, прогноз ризику неповернення кредиту перед прийняттям рішення про надання цього кредиту.

Висновки. Щодо перспективи розвитку фінансово-кредитних відносин, то необхідно відзначити, що платоспроможність позичальників є основною передумовою їхньої кредитоспроможності, а прибуток – головним джерелом оплати кредиту.

Прибуток дуже важливий показник, який свідчить, що виручка перевищує затрати на виробництво. Тому, важливими принципами для формування механізму забезпечення оборотними коштами є, насамперед:

1) орієнтація на стратегічні цілі розвитку підприємства для виконання мети діяльності;

2) забезпечення оптимальної структури оборотних коштів з продукції фінансової стійкості підприємства;

3) планування потреби в оборотних коштах виходячи із мети, яку вони забезпечують;

4) визначення додаткової потреби в оборотних коштах в умовах нестабільного інфляційного середовища;

5) забезпечення балансу наявності грошових коштів і витрачання матеріальних і грошових потоків за рахунок оборотних засобів;

6) забезпечення поточного контролю за надходженням та витрачанням оборотних коштів.

Література:

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / [Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т. та ін.]: за ред. М.В. Присяжнюка, М.В. Зубця, П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 1008с.

2. Алексійчук В.М. Гроші та кредит в системі відтворення АПК / В.М.Алексійчук. – К.: ІАЕ УААН, 2008. – 383с.

3. Алексійчук В.М. Кредитне обслуговування АПК: досвід та напрямки розвитку / В.М. Алексійчук. – К.: ІАЕ УААН, 2009. – 92 с.

УДК 338.1:854

ФОРМУВАННЯ ПОЗИЦІЇ СОНЯШНИКУ В ЗАМКНеноМУ ВИРОБНИЧОМУ ЦИКЛІ

Кондратюк Н. В., викладач

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

У статті висвітлено основні проблеми формування замкненого виробничого циклу для сільськогосподарських підприємств в Україні. Визначено можливості організації виробничого циклу на основі взаємодоповнення галузей рослинництва, тваринництва та переробки. Оцінено позиції соняшнику в ланцюгу замкненого виробничого циклу.

The article highlights the main problems of forming a closed production cycle for agricultural enterprises in Ukraine. Defined features of the production cycle based on complementarity sectors crop, livestock and processing. Reviewed sunflower position in the chain closed production cycle.

Постановка проблеми. За національними аграрними виробниками в останні роки закріпились лідируючі позиції з виробництва насіння соняшнику для світової спільноти. Якщо оцінювати позиції українських виробників, відмітимо, що в 2009/2010 маркетинговому році, реалізовано на світовий ринок 2,5 млн. тонн соняшникової олії, що склало близько 60 % усього світового експорту. Окрім того, національна переробка насіння соняшнику теж має сильну орієнтацію на експорт - за кордон продано більше 80 % обсягу соняшникової олії, виробленої українськими заводами, що склало 2,9 млн. тонн. В останні роки українська олія експортувалася в 64 країни світу [5]. На ряду з цим виробництво олії викликає ряд проблем, основною з яких стає виснаження ґрунтів та монокультуризація виробництва. Тому дослідження питань ефективної організації виробництва соняшнику в рамках захисту національних інтересів для сучасних ринкових умов стає надзвичайно важливим для науки та практики на даний момент в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теоретичних і практичних аспектів виробництва соняшнику займаються багато науковців, зокрема відомі вітчизняні вчені-економісти: В.Я. Амбросов, В.Г. Андрійчук, В.І. Бойко, О.В. Воронянська, П.І. Гайдуцький, М.В. Гладій, О.Д. Гудзинський, Ю.В. Домашенко, М.В. Зубець, О.В. Крисальний, І.І. Лукінов, П.М. Макаренко, М.Й. Малік, Л.О. Мармуль, П.Т. Саблук, М.Й. Хорунжий, Л.Г. Чернюк, О.М. Шпичак, В.В. Юрчишин. Не зважаючи на значну кількість досліджень з даної проблеми, зміни в аграрному ринку створюють ряд нових проблем з формування та функціонування соняшникового підкомплексу в Україні, так як необхідно постійно шукати більш досконалі концепції збалансованого розвитку всіх ланок виробничого процесу на основі ринкового механізму господарювання, з урахуванням передових інновацій.

Постановка завдання. Основною метою нашого наукового дослідження є розкриття теоретичних та методичних засад формування перспективних практичних напрямів підвищення економічної ефективності виробництва соняшнику в сільськогосподарських підприємствах України на основі інноваційних підходів в виробництві з орієнтацією на його екологізацію.

Виклад основного матеріалу дослідження. Більшість українських сільськогосподарських підприємств на сучасному етапі відмовились від виробництва сільськогосподарської продукції на основі закритого виробничого циклу. Така ситуація склалась внаслідок цілого ряду причин, основними з яких можемо назвати наступні:

1. У результаті проведеної майнової реформи, в тому числі і земельної, власність в аграрному виробництві стала розпорошеною і її розділення призвело до зниження масштабності виробництва.
2. Більшість виробників сільськогосподарської продукції, внаслідок незначних масштабів виробництва та відсутності достатнього капіталу, зорієнтували своє виробництво на низько затратні види продукції з високим попитом – зернові та соняшник.

3. Від тваринництва, через високу збитковість виробництва і його неконкурентоздатність з імпортованою продукцією (на умовах СОТ), більшість підприємств відмовилось.

4. Закритий цикл вимагає поглибленої переробки продукції та сформованих стабільних ринків збуту, зорієнтований на кінцевого споживача, на що у більшості підприємств не достатньо капіталу.

5. Активна діяльність трейдерів та переробних підприємств особисту переробку робить проблемною внаслідок низького рівня доступу виробників до безпосереднього споживача.

Якщо враховувати виділені тенденції, то створення замкненого виробничого циклу можливе лише за умов достатнього капіталу в сільськогосподарських підприємствах, значних масштабів діяльності підприємств та орієнтації їх не лише на економічний результат, але й на екологізацію виробництва. Такі умови можливі за залучення масштабних інвестицій у аграрні підприємства чи формування великих господарств корпоративного типу або кооперації спеціалізованих товаровиробників.

Формування виробничого циклу замкненого типу вимагає гармонічного взаємодоповнення галузей одна одною з обов'язковим використанням продукції однієї галузі для функціонування іншої. За таких умов рослинництво є постачальником сировини для переробки та кормів для тваринництва, а переробка та тваринництво є постачальниками органічних добрив для рослинництва. Соняшник – одна з провідних культур рослинництва України в сучасній господарській діяльності. Як бачимо з рис. 1, його питома частка в посівних площах з 10,8% в 2000р. зросла до 17,1% в 2011р.

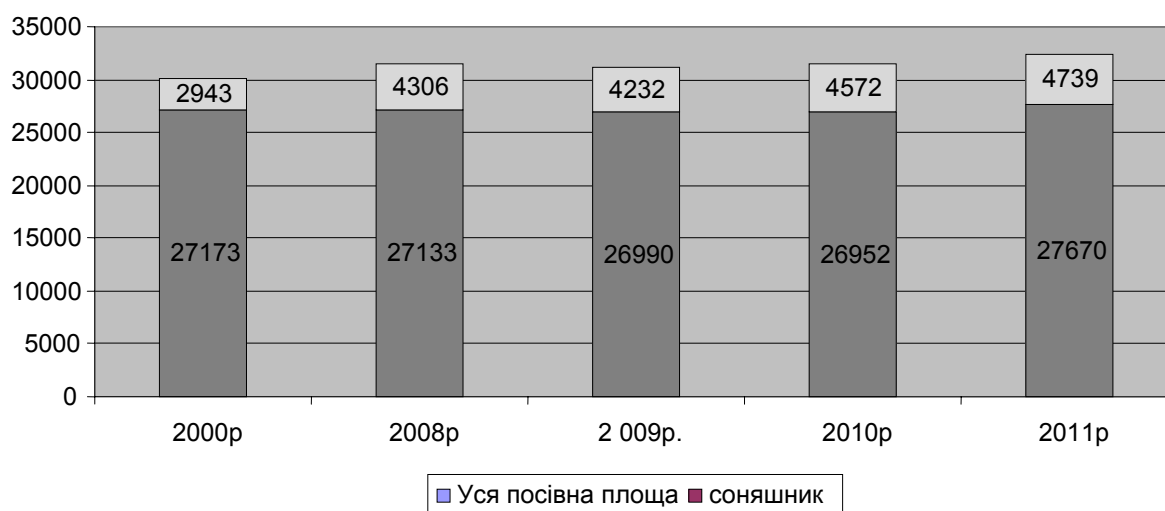

Рис. 1. Динаміка посівних площ соняшнику в структурі посівів в Україні у 2000-2011рр. [4]

З урахуванням ситуації, при якій в виробництві продукції рослинництва соняшник займає на даний момент лідируючі позиції, його місце в закритому виробничому циклі повинно розглядатись з точки зору концепції постійного взаємозабезпечення та взаємодоповнення галузей.

За такої позиції соняшник для переробки постачає насіння. Окрім того, за можливості, варто використовувати стебла соняшнику як сировину для паливних брикетів. Ще одним варіантом використання стебел є їх переробка на біодобрива, що є елементом подолання проблеми виснаження земель після даної культури. В дослідженнях В.Ф Сайко відмічається, що у склад соломи входять усі необхідні рослинам поживні речовини, які після мінералізації є легко доступними. Він вказує, що мікроелементів у соломі більше, ніж у зерні. У середньому, в соломі, пшениці та ячменю міститься 0,5 % азоту, 0,2 % фосфору, 0,9-1,0 % калію та 30-40 % вуглецю, а листостеблова маса соняшнику складається із 1,56 % азоту, 0,76 % фосфору, 4,52 % калію, а також сірки, кальцію, магнію, різних мікроелементів (бор, мідь, марганець, молібден, цинк, кобальт та інші). Отже, листостеблова маса соняшнику є найбільш багатою на мікроелементи [2]. Інші варіанти використання стебел та очищених шапок соняшнику не розглядаємо в наслідок значної їх різноманітності і перебування більшості технологій на експериментальному етапі.

Для тваринництва відходи соняшнику після переробки в вигляді макухи та шроту є джерелом високоцінних кормів, особливо при вирощуванні птиці. В свою чергу, за умови розвитку в підприємстві птахівництва, та годівлі на основі використання відходів соняшнику, органічні добрива галузі практично повністю можуть відновлювати родючість ґрунту після соняшникових посівів.

Висновки. Таким чином, вирішується не лише питання організації чистого екологоорієнтованого виробництва, але й забезпечується зниження його собівартості на основі безвідходності циклічного виробничого процесу. Звичайно, виробництво продукції на підприємствах замкненого циклу на основі екологізації, вимагає значних початкових інвестицій, але на перспективу має цілий ряд переваг. Основні плюси такої форми організації підприємств пов'язані не лише з більшою ефективністю господарської діяльності в порівнянні з типовими для нинішнього господарства України підприємствами, але й з ринкових позицій внаслідок гарантованої екологічної чистоти виробленої продукції. Окрім того, диверсифікація виробництва робить його більш стійким до ринкових коливань і забезпечує більший рівень інвестиційної привабливості.

Література:

1. Андрієнко О, Семеняка І. Не такий страшний соняшник як його малюють /О. Андрієнко, І. Семеняка //Агробізнес сьогодні №11(210) червень 2011 [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.agro-business.com.ua>.
2. Сайко В.Ф. Системи обробітку ґрунту в Україні / В.Ф.Сайко. – К.: ВД ЕКМО, 2007. – 44 с.
3. ДСТУ 6068:2008 Насіння соняшнику. Сортові та посівні якості. Технічні умови. – Режим доступу <http://index.net.ua>. Офіційні новини асоціації /Асоціація «Украолія пром.» – 2012. – [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.ukroilprom.org.ua>.
4. Україна у цифрах у 2011 році /упоряд. О.Г.Осауленко. – К. Державна служба статистики України, 2012. – 250 с.